

Edukacja ekologiczna konsumentów na rzecz zrównoważonej gospodarki leśnej

Magdalena Noszczyk

O jakim projekcie mowa?

Projekt „Kupuj odpowiedzialnie drewno i papier” to prowadzona od 2011 roku kampania konsumencka z komponentem edukacyjnym skierowanym do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W ramach programu tematycznego Polskiej Zielonej Sieci, kampanii „Kupuj Odpowiedzialnie”, zwracamy uwagę na problemy społeczne i środowiskowe związane z gospodarką leśną oraz z przemysłem drzewno-papierniczym w Polsce i na świecie oraz wskazujemy możliwe rozwiązania.

Projekt kierujemy do uczniów i nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz do szerokiego grona konsumentów pokazując, że odpowiedzialna produkcja i konsumpcja wyrobów pochodzących z lasu, takich jak meble, pokrycia podłogowe, okna i papier jest konieczna dla zachowania zasobów leśnych dla obecnych i przyszłych pokoleń. Przedstawiamy możliwości przeciwstawienia się dewastacji środowiska i łamaniu praw rdzennej ludności i społeczności lokalnych zamieszkujących tereny leśne. Podpowiadamy, jak wybierać drewno i papier przyjazne środowisku, powstałe przy zachowaniu wysokich standardów społecznych, z zachowaniem zasad Sprawiedliwego Handlu i pochodzące z recyklingu. Pomagamy też producentom pragnącym tworzyć takie produkty znaleźć odpowiedź na pytanie „jak to zrobić?”.

Projekt jest częścią europejskiej kampanii, którą współtworzymy z organizacjami pozarządowymi z Włoch, Rumunii, Hiszpanii i Malty. W Polsce regionalnymi partnerami projektu są organizacje członkowskie Polskiej Zielonej Sieci, Stowarzyszenie „Eko-Inicjatywa” z Kwidzyna i firma NEPCon z Krakowa.

Globalnie – Lokalnie

„Zanim skończysz jeść śniadanie, już zależałeś od połowy świata” – te słowa Martina Luthera Kinga najlepiej opisują współzależności w świecie, które są podstawą do tego, by zrozumieć cel rozmów o globalnych zagadnieniach podczas zajęć lekcyjnych. Codziennie korzystamy z materiałów i surowców produkowanych czy uprawianych w różnych częściach świata. Herbata w ulubionym kubku prawdopodobnie została zebrana w Indiach, telefon bez którego nie możemy się czasem rozstać został złożony w Chinach, a podkoszulka lub spodnie, które nosimy na co dzień zostały uszyte w Bangladeszu. Współczesny, rozpieczędzony i zglobalizowany świat nie daje czasu na zastanowienie się czym kosztem możemy mieć te konsumpcyjne dobra. Możemy cieszyć się niską ceną jakiegoś produktu, ale i tak ktoś w świecie poniósł koszt za nas, byśmy mogli cieszyć się tą wątpliwą promocją. Czy zastanawialiście się nad tym, jak to jest możliwe, że w sklepach „Wszystko za 4 złote” naprawdę wszystko kosztuje śmieszne pieniądze? Niska cena tych rupieci często równa się głodowemu wynagrodzeniu pracowników fabryk. Czasem ten koszt nie jest wyrażony

w pieniądzu – degradacja środowiska naturalnego w miejscu powstawania produktu, przy zużyciu nieodnawialnych zasobów i wprowadzania do gleby, powietrza i wody trujących substancji jest nie do oszacowania. Każdy z nas jest konsumentem i każdy z nas wybierając konkretny towar ze sklepowej półki opowiada się za tym, co on reprezentuje: z czego i w jakim procesie powstał, kto i w jakich warunkach go produkował oraz czy i w jaki sposób będzie można odzyskać surowiec z którego został stworzony.

W tym rozumieniu, zwracamy uwagę uczniów, nauczycieli i szerokiego grona konsumentów na proces powstawania papieru oraz globalny łańcuch dostaw produktów drewnianych. Chcemy nie tylko podnosić świadomość istnienia wielu powiązań i zależności globalnych między naszymi codziennymi decyzjami, a rozwojem krajów globalnego Południa, ale także wpłynąć na zmianę postaw uczniów III i IV etapu edukacyjnego – rozwinąć poczucie odpowiedzialności, solidarności czy sprawiedliwości. Dodatkowo prowadzone zajęcia aktywizujące mają na celu zmobilizowanie do działań w społeczności szkolnej i pozaszkolnej na rzecz szeroko rozumianego zrównoważonego rozwoju poprzez zaplanowanie swojej własnej kampanii. Osobiste zaangażowanie uczniów przy planowaniu działań kampanijnych jest nieodzownym elementem edukacji globalnej, rozwijającym poczucie odpowiedzialności za podnoszenie świadomości wśród najbliższego otoczenia – dzielenie się wiedzą oraz przekonaniem, że każdy z nas może mieć wpływ na sytuację nie tylko w lokalnej społeczności, ale również na sytuację na innych kontynentach. Wszyscy połączeni jesteśmy nicią globalnych zależności. Uczniowie podczas zajęć mogą się zapoznać z życiem codziennym mieszkańców krajów globalnego Południa, zwłaszcza z przedstawicielami ludności tubylczej bezpośrednio zależnej od lasów (fot. 1).

Fot. 1. Sandba Bassi, Burkina Faso, 2010 rok. Kobiety niosące chrust do swoich domostw (fot. M. Bello)
Photo 1. Sandba Bassi, Burkina Faso, 2010. Women carrying brushwood to their homes

Co wspólnego ma Puszcza Białowieska z Puszczą Amazońską?

Prowadząc zajęcia w ramach projektu „Kupuj odpowiedzialnie drewno i papier” przedstawiamy przykłady nieodpowiedzialnej gospodarki zasobami leśnymi i jak taka polityka ma wpływ na mieszkańców terenów leśnych – ludność tubylczą oraz w szerszym kontekście, na region czy kraj z którego pochodzi drewno. Przedstawiamy aktualną sytuację stanu lasów w świecie, zwracając szczególną uwagę na tzw. „hot-spoty” – miejsca o szczególnych walorach i bogatej bioróżnorodności zagrożone niegospodarnością i nadużyciami środowiskowymi w działalności człowieka. Przedstawiamy uczniom na zdjęciach z różnych stron świata globalny łańcuch dostaw przemysłu drzewno-papierniczego.

Fot. 2. Libongo, Kamerun, 2005 rok. Transport drewna do miejsc przeładunku transportu morskiego wiąże się z emisją spalin do atmosfery i w konsekwencji przyczynia się do zmian klimatycznych (fot. A. Rocca)
Photo 2. Libongo, Kamerun, 2005. Transport of timber into shipping transit centers involves exhaust emissions to the atmosphere and therefore contributes to climate change

W myśl zasady: „Myśl globalnie, działaj lokalnie”, uczniowie przekładają wyzwania współczesnego świata na kontekst lokalny i zastanawiają się nad zagadnieniami gospodarki leśnej prowadzonej w najbliższej okolicy. Zachęcamy ich do spotkań z lokalnymi interesariuszami łańcucha dostaw przemysłu drzewno-papierniczego: z leśniczymi, z pracownikami tartaków, zakładami meblarskimi, papierniami, sklepami papierniczymi, gdzie mogą zadać pytania o proces powstawania dóbr konsumenckich używanych na co dzień, o wpływie ich działalności na środowisko, o podejmowanych działaniach w kierunku odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji zasobów leśnych. Diagnozując lokalne problemy, na ich podstawie uczniowie planują kampanie, które docierają do ich kolegów z klasy, ze szkoły, wychodzą do władarzy swoich miejscowości czy przygotowują happeningi i inne dostrzegalne przez lokalne media działania kampanijne.

Fot. 3. Wspólna fotografia finalistów i laureatów ogólnopolskiego etapu konkursu „Kupuj odpowiedzialnie drewno i papier” – młodzi odpowiedzialni konsumenci z całej Polski (fot. D. Bryndza)

Photo 3. Photo of finalists and winners of the nationwide stage of the competition „Buy responsibly wood and paper” – the young responsible consumers of entire Poland

Fot. 4. Multimedialna wystawa edukacyjna w centrum handlowym w Krakowie (fot. M. Huma)

Photo 4. Multimedia educational exhibition in the shopping centre in Cracow

W ramach kampanii została zorganizowana multimedialna wystawa edukacyjna „Lasy świata i ich mieszkańcy”. Odwiedzający wystawę „Lasy świata i ich mieszkańcy” mogą obejrzeć filmy a także fotografie z Polski, Indonezji, Malezji, Wietnamu, Brazylii, Kamerunu,

Burkina Faso i Chile, przedstawiające w ciekawy sposób lasy świata, ich mieszkańców a także ludzi pracujących w przemyśle drzewnym i korzystających z zasobów leśnych. Na terenie wystawy rosną rośliny wykorzystywane w gospodarce leśnej (świerk, sosna, cedr, eukaliptus, bambus) oraz te, których przemysłowa uprawa ma wpływ na niszczenie lasów na świecie (wanilia, banan). Wystawa pozwala zapoznać się z zagadnieniami takimi jak: deforestacja, utrata bioróżnorodności, monokultury leśne, intensyfikacja rolnictwa, ale również dobre praktyki w ochronie lasów. Dzięki wystawie można dowiedzieć się także, jak przez swoje decyzje konsumenckie można ograniczyć negatywny wpływ na stan lasów na świecie.

Wszystkie materiały informacyjne oraz Pakiet edukacyjny znajdują się na stronie <http://www.ekonsument.pl/lasy>. Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Summary: Consumer environmental education for sustainable forest management. The project „Buy responsibly wood and paper” is a consumer campaign aimed at young people. The authors draw attention to the social and environmental problems related to the forestry and wood and paper industry in Poland and abroad. They show that the responsible production and consumption of forest products originating in the forest is necessary to preserve forest resources for present and future generations. They present the opportunity to oppose environmental destruction and human rights of indigenous peoples and local communities living in forest areas. They suggest how to choose wood and eco-friendly paper, produced in the presence of high social standards, while respecting the principles of fair trade and recycled. The project is part of the European campaign co-created by non-governmental organizations from Italy, Romania, Spain and Malta.

Keywords: recycling, Polish Green Network, wood, paper, ecology, sustainable development

Magdalena Noszczyk
Związek Stowarzyszeń
Polska Zielona Sieć
mnoszczyk@zielonasiec.pl